

VÄSTGÖTA BYGDEN

Tidskrift för hembygdsarbete, natur- och kulturminnesvård utgiven av Västergötlands Hembygdsförbund

Välkommen att läsa Västgötabygden!

Tycker du att tidningen är läsvärd,
prenumerera gärna!

Ett årsabonnemang kostar, från 2022 = 160 kr.

Vid minst 10 ex. (i samma beställningslista)
rabatteras priset till 140:-/ ex.

Listan skickas till Västergötlands Hembygdsförbund,
Box 82, 532 21 SKARA

E-post: kansli@vhbf.se

Avgiften erläggs på en inbetalning till Västergötlands
Hembygdsförbunds bankgiro 378-5383.

Redaktionskommittén

VÄSTGÖTA BYGDEN

OBS! Kopiering av sid 1-32 till andra hemsidor förbjuden.

Tidskrift för hembygdsarbete, natur- och kulturminnesvård utgiven av Västergötlands Hembygdsförbund
Nr 3 Årgång 77 2022

Hyssna hembygdsmuseum vid Surtan. Glöm inte att i sommar besöka våra hembygdsgårdar i landskapet. Foto: Ulf Arnell.

**Allt om årsstämman i Bollebygd
med början på sidan 6 – text och bilder.
Tengelandsstipendiet, Årets hembygdsböcker,
Byggnadsvårdspriset med mera.**

HKH Kronprinsessan Victoria
Västergötlands Hembygdsförbunds beskyddarinna

Bilden ovan är tagen vid Kronprinsessans vandring i
Västergötland i september 2017.

Kungliga Hovstaterna

Foto: Raphael Stecksén, Copyright: Kungahuset.se

Innehåll

Hembygdshälsningar från Lena, ordföranden	3
Tankar i tiden, Lise-Lotte Kolmberger	4
Tankar i tiden, Jessica Bergström	5
Årsstämma i Bollebygd	6
Närungabygdens Missionsmuseum	10
En dag med NAV i Skara	11
Invigning av Vårgårda museum	12
Tankar från bôgda	13
Otterbäckens sjömanskyrka	14
Björke samhälle kom med tåget.....	15
Tusen anledningar att uppmärksamma Hyssna ...	16
Årsmöte med prisregn i Hyssna.....	17
Den förstenade grodan	18
Påskmarknad, ett sätt att stödja Ukraina	19
Släktforskardagarna 2022 i Skövde	20
Ett digitaliseringsprojekt i Habo	21
Vårt utsatta kulturarv	22
Äntligen – ”105-åringen” i Rackeby är färdig.....	23
Motorbåten Greve Gomer i Anten	25
Bokfest i Acklinga	26
Acklinga socken i ord och bild	27
Till minne av Birgit Carlsson.....	28
Spelmansstämma i Odensåker	29

Redaktör och ansvarig utgivare:

Monika Moberg Kilefors, Ekängsvägen 19, lgh 1104,
541 41 Skövde. Tel: 070 64 25 670.

E-post: redvastgotab@gmail.com

Tryck: Åtta.45 Infomedia, Alingsås 2022.

Sex nummer per år med utgivning i slutet av februari,
april, juni, augusti, oktober och november.

Manus senast: 10/1, 10/3, 10/5, 10/7, 10/9 och 10/10.

ISSN 0346-4954 www.hembygd.se/vastergotland

VÄSTGÖTA- BYGDEN

Tidskrift för hembygdsarbete,
natur- och kulturminnesvård.
Medlemstidskrift för
Västergötlands Hembygdsförbund
Årgång 77
Utkommer med 6 nummer per år
Avgift 2022 160:-

Områden med samband
till artiklarna.

Helt ideellt

Vår tidning är ganska unik. Vi som gör tidningen jobbar helt ideellt. Vi är en redaktionskommitté på sju personer som träffas ett par, tre gånger per år och har samråd om innehållet. Dessutom har vi några fler som är knutna till redaktionen. Se sidan 31.

Vill du prenumerera eller har en adressförändring, ring till Eva Mann, telefon 0512-105 50, kontorstid på torsdag 9–15 eller e-post: kansli@vhbf.se

I det här numret är vi 32 skribenter och fotografer som hjälpts åt. Ingen av oss får något arvode, vi gör det för att glädja andra och oss själva.

Du är också välkommen som medarbetare!

Sommarhälsningar från Lena

Hej på er och ett stort TACK!

Vad roligt det var att träffas för stämma i Bollebygd! Vilken energi det gav! Vi kan inte annat än att tacka varandra för ett fint arrangemang. God planering, glada gäster, god mat, glada utställare, god gemenskap och glada pristagare. Visst är det gästerna som gör festen? Stort tack ALLA för det just ni bidrog med! Tack också för förtroendet att få leda förbundsstyrelsen ytterligare ett år. Jag skall göra mitt bästa i detta uppdrag. Det kräver mycket engagemang, kunskap och tid. Engagemang har jag. Kunskap försöker jag skaffa mig ny varje dag. Tiden är till och från en bristvara. Som tur är så består förbundsstyrelsen av idel engagerade och kunniga personer, som delar med sig av sin tid och gör det möjligt för mig att kunna vara ordförande. Tack för allt ni tillför!

... hör gärna av er med tankar, tips och idéer ...

Ser fram emot många kontakter

Jag ser fram emot ytterligare ett år med många kontakter uti hembygdens Västergötland. Hör gärna av er med tankar, tips och idéer. Jag ser framförallt fram emot att kunna träffas på våra hembygdsgårdar. Har ni tänkt på vilken skatt varje enskild hembygdsförening förvaltar och kanske utvecklar? Tänk då sedan vidare på hur stor den samlade skatten är för oss alla hembygdsföreningar i Västergötland. Idag är vi stolta över 228 medlemsföreningar och fler föreningar finns säkert.

Vi jobbar på i styrelsen med den verksamhetsplan stämman antog hösten 2021. Den är, som ni vet, grundad på de behov föreningarna lyft, vid de intervjuer/rundringningar, vi från förbundet initierat. De innehåller

Lena Ramsberg,
ordförande i
Västergötlands
Hembygdsförbund

bland annat fortbildning inom olika områden, digitalisering, arkivering och samlingsförvaltning, samarbeten och fokusområden som grova exempel. Styrelsens ledord är medlemsnytta. Det innebär att allt vi gör, vill vi ska generera något positivt till alla medlemsföreningar. Kanske märks det inte direkt och helt konkret, men vi hoppas på sikt kunna ta några tydliga steg framåt, som ger positiva ringar på vattnet för oss som rörelse.

Bytt namn

Ja, som ni ser, så har jag bytt efternamn, och nej, jag har inte gift mig... Min morfars mamma hette Ramsberg som flicka, då hon föddes i Stockholm i slutet av 1800-talet. Namnet härstammar ursprungligen från gården Ramsnäs i Sundborn, Dalarna. Det har en rolig historia, säkert kryddad med ett uns osanning, men härlig att kunna berätta om och vara en del av. Den ska jag dock inte dra nu. Men målet är att berättelsen ska skrivas ner och så gott som det går, bekräftas av källor i olika handlingar. Förhoppningsvis stämmer historien jag fått berättad för mig.

Nu vill jag önska er alla en riktigt härlig sommar med allt vad det kan innebära!

Lena Ramsberg

Tankar i tiden ... om att skriva ...

Klockan tickar med jämna slag på väggen i köket. Mormors mjuka altröst berättar om den gröna västen, den där hon önskade sig så innerligt och som var så dyr. När hon äntligen hade sparat ihop pengarna, var den såld. När hon berättat klart, lutar hon sig framåt och frågar om hon berättat om de svarta lackskorna.

Dessa två berättelser är några av alla som jag är upp vuxen med, har hört dem minst en miljon gånger känns det som. Men för ett år sedan insåg jag att de håller på att försvinna. Minnena håller på att glömmas bort. Varför? Jo, för jag berättar dem inte för mina barn. Förr var berättandet en naturlig del i livet, idag hinner vi inte med det. Mina barn har aldrig träffat min mormor, men hennes upplevelser är ändå en del av barnens släkthistoria.

...den gröna västen ...
som hon önskade sig så
innerligt och som var så dyr.
När hon äntligen sparat ihop
pengarna var den såld ...

Mormorsboken

Insikten blev för mig startskottet på att börja skriva ”Mormorsboken”. Att kalla den bok är väl aningen pretentiöst, men det har blivit några sidor under året. Jag började med att skriva ner alla berättelser jag kom ihåg, utan att vara alltför noggrann och petig, utan bara få ner det i text. Jag pratade med släkt och vänner och fyllde på. Nu sitter jag med det spännande arbetet att sortera, rensa och strukturera alla historier. Vem vet, det kanske blir en bok trots allt.

Men tänker du, varför skriver hon om detta? Jo, för min mormors historier är inte de enda som riskerar att försvinna. Vi har alla liknande berättelser i slakten, både stora och små episoder från olika levnadsöden och tidsepoker som borde bevaras.

Jag tror många drar sig för att skriva. Det känns krångligt eller svårt. Men kanske främst – inte är väl det där något att skriva om? Jo, det är det! Det är exakt

det som är viktigt! Jag säger inte att man måste skriva en hel bok, jag vill bara att så många som möjligt bevarar de där små historierna. Tillsammans bildar de ju en helhet och blir ett tidsdokument.

Börja skriv

Slå följe med mig på resan ”Bevara våra minnen”. Ta fram datorn eller block och penna och bara börja skriv. Sätt dig i solen med en kopp kaffe och låt orden komma ut. Leta i minnet efter det där som din mormor eller farfar berättade, eller faster Agdas otroliga historia om vad det nu var. Vad sa mamma egentligen om sitt barndomshem? Hur var lärarna när morbror Urban var liten? Ibland kommer inspirationen när du minst anar det, så ha något att notera på när du får en idé om en berättelse, så du inte glömmes den.

Prisma VG

För att göra det ännu litet enklare – det finns t o m ett verktyg och en webbplats som är till för detta. Prisma VG har en plattform som samlar på berättelser. Det finns en redaktion som tar vara på just din text och publicerar den så att den för alltid bevaras.

Ingen berättelse är för kort eller alldaglig, alla historier har en lärdom eller en tanke som vi kan föra vidare. Det är aldrig för sent – börja idag – skriv en berättelse, skriv två.

Låt oss bevara våra förfäders minnen!

*Lise-Lotte Kolmberger
ordförande i
NAV – Industrihistoria och
Arbetslivsmuseer i Väst*

Lise-Lotte Kolmberger

... berättelser som bevaras

Runt omkring i vår bygd finns många, många vackra gårdar och platser som hembygdsföreningar vårdar. Alla är de unika på sitt sätt, men en sak har de gemensamt – att det finns människor som bryr sig om dem och därför ser till att de finns kvar, tas om hand och inte minst används och fylls med liv!

Jag träffar många hembygdsföreningar i mitt arbete och är djupt imponerad över allt arbete som läggs ner, men också lite bekymrad. För hembygdsrörelsen står inför stora utmaningar. Den största av dem är utan tvekan återväxten. Eldsjälar brinner inte för evigt och då behövs nya krafter som tar vid. Det behövs människor som vill vara med och älska, vårda, utveckla och använda våra fantastiska kulturmiljöer och föra berättelserna om platsernas historia vidare.

Vad är det då som får en människa att bry sig om en plats och vilja engagera sig för den?

Det räcker inte med att den är vacker. För att jag ska uppskatta den på djupet och vilja värna den måste den också betyda något för mig. Jag behöver skapa en egen relation till den. Och alla relationer bygger på känslor. Det är alltså där vi behöver börja om vi vill bli fler som värnar om våra kulturmiljöer. Vi behöver väcka känslor hos dem vi vill engagera.

För att kunna göra det behöver vi först gå till oss själva och fundera över vad det är som gör platsen så betydelsefull för oss. Vad är det som är unikt med den? Vilka berättelser bär den på?

Dessa berättelser behöver vi dela med oss av till dem som besöker oss. Vi behöver berätta om sådant som berör och som vem som helst kan relatera till. Om generationerna av människor som levt här innan oss. Om deras levnadsöden, både vackra och sorgliga. Om familjerelationer, vänskap, fiendskap, krig och fred. Om hårt arbete, fattigdom och hunger, men också om framtidstro, entreprenörskap, gemenskap, glädje och fest.

Väcker känslor och skapar minnen

Ju fler sinnen vi kan aktivera medan vi berättar, desto större är sannolikheten att vi väcker känslor och skapar minnen som stannar kvar hos våra besökare. Låt besökarna inte bara se och lyssna, utan också känna, dofta och smaka. Vi kan plocka fram unika föremål ur våra samlingar och låta dem vara med och berätta. Hur känns ett verktyg att hålla i handen? Hur tungt är det att dra runt en kvarnsten? Hur doftar det inne i en bakstuga när det eldas i ugnen och hur smakar ett nybakt bröd? Här är förresten ännu en nyckel till att locka fram känslor

Jessica Bergström – Utvecklare, Förvaltningen för kulturutveckling, Västra Götalandsregionen.
Foto: Privat.

och skapa relationer. Förutom att berätta behöver vi också lyssna och ställa frågor. Bjuda in till samtal och låta besökarna berätta om sina egna upplevelser. Ett bra sätt att få i gång ett samtal är att ställa öppna frågor, det vill säga frågor som inte går att svara ja eller nej på. Det låter kanske självklart och enkelt, men kräver lite eftertanke.

Berätta om bygden

Vi behöver alltså bli bättre på att berätta. Berätta historierna om bygden som vi känner så väl. Berätta vad platsen betyder för oss och vad föreningen gör för att föra arvet vidare. Vi behöver berätta för dem som besöker oss, men också för skolan, den lokala turistbyrå, för andra föreningar i närområdet. Berätta i årsskrifter, på hemsidor och i sociala medier. Berätta för lokaltidningen och radion så att ännu fler kan få reda på att vi finns och göra ett besök. Ett besök som kanske väcker känslor...

Vill du bli bättre på att berätta?

Vill du bli bättre på att berätta? Genom samverkansplattformen Prisma Västra Götaland (se www.prismavg.se) har du tillgång till ett gediget kursutbud och forum för erfarenhetsutbyte. Hör av dig så berättar jag mer!

*Jessica Bergström
Utvecklare, Förvaltningen
för kulturutveckling,
Västra Götalandsregionen
jessica.bergstrom@vgregion.se*

Väl genomförd stämma i Bollebygd

Efter två år med digitala årsstämmor kunde vi i Västergötlands Hembygdsförbund samlas till stämma i Bollebygd lördagen den 14 maj, den vackraste tiden på året, just i lövsprickningen.

Över 150 deltagare letade sig fram till högstadieskolan i Bollebygd, som visade sig vara en utmärkt stämmolokal. I skolans samlingssal kunde vi både ha förhandlingar och dricka kaffe och äta en god lunch.

Leif Karlsson, ordförande i Bollebygds HBF.

Stämman inleddes med att förbundets ordförande Lena Ramsberg hälsade deltagarna välkomna. Så sjöngs Paul Nilssons Västgötahymn – Jag hälsar Dig Västgöta rike – med musik av Annkatrin och Håkan Gillbro och därefter inleddes förhandlingarna.

Till ordförande för stämman valdes Christer Johansson, Bollebygd, och Kerstin Ahlvin blev sekreterare. Till protokollsjusterare valdes Anna-Lena Holm och Robert Eriksson.

Verksamhetsberättelse

Av verksamhetsberättelsen framgår, att VHFB har 228 medlemsföreningar med 37 128 medlemmar. Förbundet har sitt kansli på Västergötlands Museum i Skara.

Spelmännen Annkatrin, klädd i Grangärdesdräkten, och Håkan. Foto: Christer Falk.

Christer
Johansson
Bollebygd
årsstämmans
ordförande och
Lena Ramsberg,
ordförande
i VHBF.

Under pandemin, då mycket verksamhet legat nere, har förbundets styrelse kontaktat samtliga hembygdsföreningar. En sammanställning av föreningarna resulterade i en verksamhetsplan som bland annat betonade föreningsutveckling och medlemsvård, digitala verktyg, samverkan och arbetet bland barn och unga.

Hembygden i landskapet – delprojekt i Landskapsobservatorium Västra Götaland, har fortsatt under året. Samarbete har skett bland annat med HembygdVäst, Prisma VG och Studieförbundet Vuxenskolan. Årets ekonomiska resultat blev 87 566 kronor. Att det blev så positivt beror delvis på pandemin, och resultatet är tänkt att på olika sätt utveckla verksamheten och komma medlemsföreningarna till godo.

Val

Till ordförande för år 2022 omvaldes Lena Ramsberg. Till medlemmar i styrelsen för två år valdes Stig Åke Andersson, Peter Backenfall, Ola Wirtberg, samtliga omval samt Rolf Larsson och Anne-Marie Wahlström, nyval. Rolf Larsson var tidigare suppleant. I styrelsen kvarstår Jan-Olof Berglund, Bengt-Göran Ferm, Ingrid Öhlund och Ulf Arnell. Till suppleanter valdes Björn Andersson, Barbro Svensson och Evy Andreasson. Revisorer är Marianne Svensson och Allan Andersson.

Verksamhetsplan

En motion hade kommit in från Södra Vings Hembygdsförening med önskemål om att förbundet skulle arbeta för att få tillgång till en hembygdskonsulent. Som svar på motionen kunde styrelsen hänvisa till verksamhetsplanen för 2022 – 2024. Verksamheten har tre övergripande mål.

- barn och unga
- föreningar och demokrati
- landskapets förändring

Verksamhetsinriktningen är att

- stärka föreningsutveckling och medlemsvård
- öka engagemanget för natur- och kulturarv
- öka användningen av digitala verktyg
- öka aktiviteter för barn och unga
- öka kompetensen kring arkiv och samlingar
- stärka samverkan

På förra årets stämma antogs ett förslag till nya stadgar. Jan-Olof Berglund redogjorde för några små förändringar gällande antalet suppleanter samt sammansättningen av valberedningen. Med beaktande av dessa ändringar antogs stadgarna av stämman.

Utmärkelser

Så var det dags för utdelandet av utmärkelser. Till årets Tengelandsstipendiat hade utsetts Maria Bouroncle för hennes två böcker – Det kom för mig i en hast och Flickan med en lapp om halsen. Den förra handlar om en tragisk händelse i släkten, då en mor i ett anfall av förvirring dränkte sina tre små barn. Den andra boken handlar om finska krigsbarn i Sverige under andra världskriget.

Årets Hembygdsbok

blev Sjötofta sockenbok, en gedigen bok på nära 600 sidor med tonvikt på bygdens historia från 1951. Bakom tillkomsten står en grupp från Sjötofta Hembygdsförening bestående av Ingvar Bergman, Rickie Andersson, Inga-Lill Bodin, Christina Andersson och Åsgerd Bergman. Boken speglar bygdens förändringar, när det gäller service, föreningsliv, lantbruk, skogsbruk och samhälle. Vidare ger den en kartläggning av fastigheter och gårdar under senare tid.

Årets hembygdsskrift – Gärdhemsbygden, utgiven av Gärdhems Hembygdsförening. Här ses Lennart Johansson och Alvar Löfskog, som tillsammans med Klas Eriksson tog emot priset för Årets hembygdsskrift.

Utförliga motiveringar till de båda utmärkelsen för hembygdsbok respektive skrift redovisas i nästa nummer av Västgötabygden.

Årets Tengelandsstipendiat. Maria Bouroncle, Göteborg, tar här emot diplommet för Tengelandsstipendiet av VHBF:s ordförande Lena Ramsberg. Maria fick priset för sina två böcker – Det kom för mig i en hast och Flickan med en lapp om halsen. Foto på denna sida: M Moberg Kilefors.

Årets hembygdsbok – Sjötofta sockenbok. Gruppen från Sjötofta Hembygdsförening som tagit fram boken är Åsgerd Bergman, Ingvar Bergman, Rickie Andersson, Inga-Lill Bodin och Christina Andersson. Till höger Lars-Erik Kullenwall, representant tillsammans med Ann-Britt Boman i juryn för Årets hembygdsbok.

Utdrag ur motiveringen: "Boken omfattar 584 sidor, och olika personer ger olika infallsvinklar. Det är prästfrun som kom hit från Stockholm, den erfarne jägaren som beskriver bygdens stora begivenhet älgjakten, fiberföreningens ordförande samt Arne i Fagerås som planterat miljoner påskliiljor och tar emot minst 6 000 besökare varje säsong. Socken har i dag 340 invånare. Den är skogrik och har inte mindre än 58 sjöar".

Årets Hembygdsskrift

blev Gärdhemsbygden utgiven av Gärdhems Hembygdsförening sedan 2005. Redaktionskommittén består av Jan Gerd, Lennart Johansson och Alvar Löfskog. Skriften har ett behändigt format och har ett varierande innehåll med berättelser och bilder av olika slag och från olika tider. I årets nummer finns en beskrivning av Gärdhems socken och artiklar om Velanda säteri, kanalplaner genom Gärdhem och Hunnebergs scoutkår.

Årets Byggnadsvårdspris erhöll Tage Brolin, Främmestad. Han har en enorm kunskap inom byggnadsvård. Han har bland annat restaurerat över 100 kyrkor.

Årets Byggnadsvårdspris

gick till en synnerligen förtjänstfull person, nämligen byggmästare Tage Brolin i Främmestad. Han har restaurerat över 100 kyrkor och har en enorm kunskap inom byggnadsvård. Vidare har han byggt lägenheter i Nossebro med omnejd med återanvändning av exempelvis fönster och med inriktning på hållbarhet.

Excelsiorföreningen i Vånga fick motta en utmärkelse med anledning av föreningens 100-årsjubileum.

Föreningen arbetar också för ett säkert och hållbart föreningsliv.

SHF:s diplom för 100 år erhöll Excelsiorföreningen Norra Vånga för föredomlig och värdefull insats inom Hembygdsrörelsen. Utmärkelsen mottogs av Anna-Lena Klasson, Solveig Svantesson och Irene Karlsson.

Flaggor till avgående ledamöter i styrelsen. Ulla Henningsson, Fredsberg, Lars-Erik Kullenwall, Gudhem och Torvald Åberg, Lidköping, fick blommor och var sin flagga med Västergötlands symbol, en grip. Tommy Kroon, Skara, avtackades även men saknas på fotot.

Foto på denna sida: M Moberg Kilefors.

Så avtackades de avgående styrelsemedlemmarna Lars-Erik Kullenwall, Torvald Åberg och Ulla Henningsson med en fana i Västergötlands färger gult och svart och med landskapets symbol, en grip. Avgående kassören Tommy Kroon var inte närvarande.

Efter en god lunch var det dags för tre föreläsningar. Ebba Jacobsson från Studieförbundet Vuxenskolan berättade om hembygdsinslag i dataspelvärlden och Jan-Olof Berglund om QR-koder. Sedan intogs scenen av Christer Johansson och Christer Falk från Bollebygds Hembygds- och Fornminnesförening, som berättade om ett projekt med historia från bygden. Man tar fram historia om ortnamn, gatunamn och fastighetsnamn från adressregistret i bygden och försöker förklara namnen. Man kan även dramatisera händelser med anknytning till namnen, t ex en björnjakt på Björnåsen. Detta läggs ut på hemsidan och har mottagits med stort intresse.

När pandemin inte lägger hinder i vägen, hoppas vi på flera trevliga och inspirerande stämmor.

Ann-Britt Boman

Sociala medier. Ebba Jacobsson, Uddevalla, verksamhetsutvecklare vid Studieförbundet Vuxenskolan, Regionförbund Västra Götaland, visade hembygdsinslag i dataspelvärlden.

Christer Johansson (bilden) och Christer Falk i Bollebygds Hembygds- och Fornminnesförening berättade om ett projekt med historia från bygden. Man tar fram historia om ortnamn, gatunamn och fastighetsnamn från adressregistret i bygden och försöker förklara namnen. Man kan även dramatisera händelser med anknytning till namnen, t ex en björnjakt på Björnåsen. Detta läggs ut på hemsidan och har mottagits med stort intresse. Foto: M Moberg Kilefors.

De sju häradernas kulturhistoriska förenings förtjänstplakett 2022

har tilldelats Christer Falk och Christer Johansson, Bollebygd, för sina nytänkande och innovativa metoder att dokumentera Bollebygds historia främst med fokus på gatunamn och platser. Drivkraften och tillika syftet med att använda modern teknik är att väcka intresse för det kulturhistoriska arvet bland unga.

Även Lars-Olof Johansson tilldelades utmärkelsen för sina insatser för det kulturhistoriska arvet och hembygdsvården, såväl inom föreningen som inom andra föreningar.

Uppgifterna är hämtade från kulturhistoriska föreningens facebook-grupp.

Vi gratulerar till utmärkelserna!

VB redaktionen

Tengelandsstipendiet 2022 till Maria Bouroncle

Juryns motivering

Maria Bouroncle är författare till två böcker med nutidshistoria. Hon är 56 år och är bosatt i Göteborg. Den första boken handlar om en familjetragedi i Vesene på 1920-talet. Den senaste kom alldeles nyligen och handlar om finska barn som kom till Sverige under andra världskriget. Den har fått namnet: Flickan med en lapp om halsen. Nedan en kort sammanfattning av första boken.

Familjetragedi i Vesene

Våren 1929 skakades Vesene av en tragedi. Tre små barn mördades av sin egen mor. Ett syskonbarnbarn, Maria Bouroncle, fick av en tillfällighet information om händelsen varefter hon satte i gång att gräva i historien, vilket nyligen resulterat i en bok.

Ingeborg Andersson, gift med bonden Artur Andersson, hade tre gemensamma barn; Tor, Efraim och Lucia. En dag när Artur var ute och letade ved utspelades morddramat i hemmet. I en stor rund kopparkittel dränkte Ingeborg sina tre små barn. Givetvis blev det rätttegång, och som svar på varför detta hemska dåd skedde, blev svaret: ”Det kom för mig i en hast”.

Bonden Artur blev så bedrövad över det skedda att han lät gräva ner barnens gravsten för att inte påminnas när han besökte kyrkogården. Foton på barnen förstördes och det enda foto som finns kvar är från begravningen. De tre barnen ligger i öppna kistor i Vesene kyrka. Artur gifte om sig, men det äktenskapet förblev barnlöst.

Ingeborg hamnade på mentalsjukhus och kom inte ut därifrån förrän 1947. Hon avled 1978.

Maria minns sin mormors syster, som hon besökte flera gånger som liten. Att Ingeborg begått detta hemska dåd höll man tyst om. Efter omfattande arkivstudier lyckades Maria få fram tillräcklig information för att skriva en bok om händelsen.

Maria har i sin första bok, lyft fram en familjetragedi i ljuset. Och i sin andra bok, på ett spännande sätt förmedlat nutidshistoria om de finska krigsbarnen och deras öde i ett nytt land.

Maria nomineras till Tengelandspriset för 2022.

Sven-Olof Ask

Närungabygdens Missionsmuseum

Närungabygden, strax söder om Vårgårda, var på 1800-talet en fattig bygd, som var ökad för sitt hembränneri och vilda leverne.

Hembränning till husbehov var tillåten sedan 1787, men för varje liter fick man betala skatt till staten. Därför brände och sålde man i smyg. Husbehovsbränningen förbjöds 1855, men det resulterade bara i att smygbränningen ökade. Inte minst kvinnor och barn fick lida av männens supande och många familjer blev ruinerade och fick gå från gård och grund.

Petter Topp, en före detta soldat kände en mycket stor oro över det andliga och materiella förfallet i bygden. Han vandrade runt och predikade bot och bättring trots att det var förbjudet enligt Konventikelpakatet (1726 – 1858). Hans verksamhet hade en avgörande betydelse för den stora väckelse som startade i Närungabygden i mitten av 1800-talet.

Ljurskamjölarn

Mjölaren Anders Petter Andersson i Ljur var en ökad hembrännare, buse och bråkstake i bygden, tills han 1858 blev omvänd och började predika Guds ord. Många människor blev omvända när de såg vad som hänt honom. Han åkte runt på sina predikofärder i en välbevarad karriol, en ensitsig tvåhjulig åkkärria med låg tyngdpunkt och höga hjul, som väl behövdes på den tidens dåliga vägar.

En annan av bygdens söner, som betytt mycket för väckelsen, var Gustav Fredrik Nordqvist, som 1869 startade den första församlingen. När den var som störst hade den över 700 medlemmar.

Ljurskamjölarns kärror.

Missionsmuseet

John Frejrud, som var pastor på 1930-talet, tog initiativ till att samla ihop böcker och föremål från den tidiga väckelsens tid i ett museum. Det invigdes 1935 och följdes av en nybyggnad 1994, som ligger intill nuvarande Equmeniakyrkan i Ljurhalla. Museet och kyrkan är belägna vid väg 42, cirka en mil söder om Vårgårda. Museet är byggt i samma stil och form som missionshusen såg ut i slutet av 1800-talet. Bänkarna i ”stora

Missionsmuseet i Ljurhalla.

Stora salen i missionsmuseet.

Cittra, gitarr och psalmodikon.

salen” är från de äldsta missionshusen, liksom predikstolen, karbidlamporna och kaminen. Runt väggarna hänger tavlor med foton av de tidiga predikanterna och det finns även böcker och biblar som användes av dem. På ett bord finns olika musikinstrument som användes i missionshusen – pianoharpa, psalmodikon, cittra med flera. I ”lilla salen” finns en avdelning med olika föremål från smygbränningstiden samt skärmar och montrar med information och material om frikyrko- verksamheten i bygden genom tiderna. En stor samling av sparbössor visar på den stora och trogna offerviljan för missionsändamål som fanns och fortfarande finns i bygden. Och sist men inte minst, så tronar mitt på golvet Ljurskamjölarns två predikokärror.

Hur kan man då få möjlighet att besöka denna pärla till museum? Jo, man kan boka en visning, enskilt eller i grupp, med någon representant för Equmeniakyrkan i Ljurhalla.

*Text: Erik Fristedt
Långareds Hembygdsförening
Foto: Rune Feldt*

En dag med NAV i Skara

Johan Magnusson och Lennart Strömberg, två veteraner, som svarade på frågor om Skara-Lundsbrunns järnvägar. Varför inte göra en ångtågsresa genom vacker natur?

Krokstrands Folkets Hus. Bohusläns äldsta Folkets Hus, navet i stenhuggarsamhället, invigdes 1902. krokstrandfolketshus.se

Arbetslivsmuseernas dag genomfördes lördagen den 7 maj i Vilanhallen tillsammans med Skara kommun, Skara Gille, Skara-Lundsbrunns Järnvägar och Studieförbundet Vuxenskolan.

Den här dagen skulle egentligen ha arrangerats redan 2020, men pandemin satte käppar i hjulen.

NAV:s ordförande Lise-Lotte Kolmberger invigde dagen på platsen utanför Vilanhallen framför en stor äldre, röd brandbil.

En speciell utställare var Skara-Lundsbrunns Järnvägar, SkLJ, i Lundsbrunn. I lagom tid för utställningens början gled en rälsbuss in på området med passagerare, som väntade sig en intressant dag i Vilanhallen. Här kunde man gå runt och besöka 25 olika utställare.

Här fanns allt att titta på och ta del av. Även barnen fick vara med på skattjakt och fick dessutom reda på vad Museiresan är för något.

Innovatum i Trollhättan, Veterinärmuseet i Skara, Friluftsmuseet Åsle tå, Raggagårdens ost i Holmestad, Kulturresevatet Vallby Sörgården i Götlunda, Gunvor Johdets bonadssamling i Stenstorp, Qvarnstensgruvan i Lugnås och Samverkansplattformen Prisma var några av de 25 utställarna. Skara Gille ordnade med kaffeservering och lunch med grynkorvsburgare. Det smakade mycket bra.

Från Västergötlands Hembygdsförbund deltog Rolf Larsson, Saleby, kanslist Eva Mann, som även är kanslist hos NAV, och Västgötabygdens redaktör.

Se flera bilder på sidan 30.

Text och foto: Monika Moberg Kilefors

Skogsmuseet på Remningstorp. Här berättar Lennart Norden och Rune Gustavsson om museet för besökarna.

Lise-Lotte Kolmberger, ordförande i NAV – Industrihistoria och Arbetslivsmuseer i Väst. Läs även hennes tankar i tiden på sidan 4

Invigning av Vårgårda museum

En presentation av museet och dess tillkomst gjordes av arkeolog Inger Ernstsson.

Över 200 personer samlades till invigningen av Vårgårda museum.

Projektet Vårgårda museum

År 2017 inledde Vårgårda Hembygdsförening arbetet med projektet Vårgårda museum. Det tog fem år och söndagen den 22 maj 2022 invigdes museet.

Invigning

Vid invigningen var det sång av Fredrik Kempe och Lena Holst med ackompanjemang av Emma Jenderman. En presentation av museet och dess tillkomst gjordes av Inger Ernstsson. Konferencier var kommunchefen Lars Björkqvist. Över 200 personer hade hörsammat inbjudan till invigningen.

Tack vare alla engagerade och kunniga hantverkare och experter inom olika områden har det varit möjligt att genomföra projektet och cirka 5 000 ideella arbetstimmar har utförts. Bidrag till projektet har inkommit från Leader Sjuhärad, Vårgårda kommun, Sparbanksstiftelsen, Riksankvarieämbetet, föreningar, företag och privatpersoner.

För dig som besöker museet kan du bl a möta Tova från Tumberg, den första kvinnan som man känner till bodde i Tumberg. Men även Stenbyggnadskonst, Gustav Vasa, böndernas mödor, emigration, järnvägar, industrier med mera

Sång vid invigningen av Fredrik Kempe och Lena Holst.

Några av de drivande bakom Vårgårda museum – Marianne Andersson, Inger Ernstsson, Margareta Rehn och Bo Wallentin.

Från Vårgårda kommun uppvaktade (Kultur- och fritidsförvaltningen) Elisabeth Gideskog, Hampus Haga och Robert Almqvist.

Varje söndag från den 29 maj till 25 september kl 11–14 är det öppet. Övriga tider för bokning och guidning – läs på hembygdsföreningens hemsida.

*Foto: Rolf Nordlander
Sammanfattning av
Monika Moberg Kilefors*

När Dala-Rika å Kalle Hög to å havern

Han sum har skrevet dähäringa stöcket va en lärder person härifrå bögda, sum ble doktor i Småland. En lärder person, han skrev på rikssvenska va gevet. Ja har överstättet så dä sa va lättare för däk å förståt.

Dä ä inte nôka saga eller sägen. Dä har hänt på riktit år 1899 på hösten, då havern sulle skördas. Sää va mogen, å dä behövdes flere arbetare. På den tia fanns inte nôka maskiner, säa feck en slô å mä lie. Ätter varje skördekarl sum geck mä lien, geck ena ”upptagerska” sum samla ihop säa å bann den i kärva.

Tankar frå bögda ...

Far min ba Kalle Hög å komma å hjälpa te. Kalle Hög va egentligen böggmästare å böggde lagårda å hus, men han bruka hjälpa te när dä va särskelt bråttum. Hög va ovanlit långer, stor å krafti å han utförde allti ett dubbelt arbete.

Han lova å komma, men satte sum vanlit velkårt att han sulle ha dubbel avlöning, å så sa ja ha två upptagersker, sa han. Hanses vellkor godtos. På môran visa dä säk, att en utå upptagerska blett sjuker, å Hög vägra arbete. Min Far beklaga förhållandena, men löva att han som upptagerska skulle få Dala-Rika.

Dala-Rika bruka hjälpa te hemma te vårat, å på andra ställen. Ho va långer, grover å krafti å starker sum en karl, å ho arbete sum för två. Ho va snabbber i mun å höll aldri tändera slutna framför den geftia ormtonga. Ho va på den tia traktens kvennosakskvenna, um ena sôdden hade funnets på den tia. Men ho va mera hänsynsfuller än våra kvennosakskvenner, å mera sanningsenli.

Skördearbetet satte igång, å geck sin gilla gång. Hög märkte att Dala-Rika va hönnum tätt i häla. Men han velle visa att han kunne meja på, så att ho ble ätter. Sola stekte. Havern sto täter sum en vassrogge. Svetten rann ifrå Höges hûve å krôpp. Trôja kasta han snart å säk. Men dä va lika svettit i alle fall. Skjorta åkte å, å unnertrôjan blev ensammar kvar på krôppen. För å få en liten andningspaus, geck Hög bakum ett par buska å andas ut.

När han kom tebakers sa Dala-Rika: Va nöckar dä te å sinka säk på dä hära visst?

Hög svarte: Höll käft, å kasta å säk unnertrôja mä.

Så geck arbetet vidare. Hög svettas å meja, å meja å svettas. Dala-Rika va hönnum ständit tätt i häla. Te slut

Dä ble svettit för Kalle Hög. Bild: Börje Brorson.

va Hög tvongen å um igen gå bakum nôka buska. När han kom tebakers sa Dala-Rika: Du gär la bätter i å kasta å böxera mä, så vi slepper sinka arbetet på dä hära visst.

Ve ättermeddaskaffet va hele akern åmejater. Min Far sa belåtet: Ja, dä har I gjort bra sa ja säja.

Då sa Hög: Ja se Dala-Rika, ho ä alldeles okresteli.

Dä fanns kraftfolk på den tia.

Dähäringa stöcket har ja översatt ifrå Svältornas Fornminnesförenings Årsskrift 2010.

Håkansson

**”Du är modigare än du vet, starkare än du tror
och klokare än du förstår.”**

Nalle Puh

Otterbäckens sjömanskyrka

Otterbäckens Sjömanskyrka.

Sent på söndagskvällen den 12 november 1939 upptäckte handlande Mauritz Wikström en brand i Otterbäckens Sjömanskyrka. Wikström ringde omedelbart till Otterbäckens växelstation och därifrån larmades Otterbäckens och Gullspångs frivilliga brandkårer, Mariestads brandkår samt lokalbefolkningen i bygden. Detta enligt en artikel i Tidning för Skaraborgs län.

Trots de tre brandkårerna och ett stort antal privatpersoners arbete, lyckades man ej rädda den vackra, högt belägna byggnaden som med sin vita fasad var synlig långt ut på sjön Vänern. Brandsläckningen försvårades även av stark vind från väster så släckningsinsatserna fick inriktas på att skydda omkringliggande bebyggelse. Mariestads brandkår lämnade brandplatsen vid fyratiden då spridningsrisken ansågs avvärjd.

Av den ståtliga byggnaden återstod på måndagsmorgonen endast en ruin och kyrkan återuppbyggdes aldrig trots att den bara funnits i 16 år.

Kyrkan tillkom på initiativ av disponent Viktor Olsson, då delägare i Skagersviks Industrier med sågverk, husfabrik och stora skogar. Olsson var drivande vid bildandet av Otterbäckens missionsförsamling och var vid tiden för kyrkbygget församlingens ordförande. Kyrkbygget stöddes även ekonomiskt av Viktor Olsson och hans far Olof Andersson.

Invigning 1923

Invigningen av byggnaden hölls helgen 15–16 december 1923 under högtidliga former. Distriktsföreståndare O V Grenander höll invigningstalet och lade i sitt tal stor vikt vid att byggnaden inte var ett vanlig missionshus utan även ett hem för de många sjömän som under längre eller kortare tider vistades i Otterbäckens. Grenander hyllade sjömannens för deras hårda och ofta farofyllda arbete men varnade även för de faror som sjömännen kunde utsättas för i hamnarna, ty ”Där står den lede draken och vill locka sjömännen in på krogen, på spelhusen och dåliga förlusteställen för att där

Otterbäckens Sjömanskyrka, interiör.

locka ifrån dem den hyra de tjänat in under sina resor. Och funnes det inget annat som väntade våra sjömän när de komma iland, då vore det beklagligt”.

Talaren menade att huset skulle vara en ”fyrbåk” för sjömännen och fungera som; ”Ett hem för dem som länge saknat ett sådant. Ett hem där de kunna få vila och skriva hem till sina kära”

Idag är nog de flesta okunniga om vad som funnits på det stora grönområdet mitt i samhället. Amnehärads Hembygdsförening har därför beslutat att uppföra en minnesplats där den stora, vita kyrkan stod. Tanken är att minnesplatsen ska bestå av en informationstavla, ett bokskåp och en parkbänk där ortsbor och turister kan ta del av historien eller kanske bara sitta ner och vila en stund och njuta av utsikten över Vänern och småbåtshamnen och kanske få se något av de stora fartyg som nu trafikerar Otterbäckens Hamn.

*Jan-Erick Erickson
Amnehärad*

Otterbäckens Sjömanskyrka. Söndagsskoleungdomar 1931.

Björke samhälle kom med tåget

En flygbild över Norra Björke stationssamhälle pryder omslaget till boken.

Med järnvägen mellan Nossebro och Trollhättan 1916 började ett stationssamhälle växa fram i Norra Björke. Kanske hade järnvägen extra stor betydelse här eftersom det var dåligt med bra landsvägar. Sågverk, möbelfabrik och tacksfabrik växte upp och under perioden 1918 – 1925 rådde det rena nybyggarandan här.

Det berättar Ann-Britt Boman och Bo Carlsson, båda med rötter i Björke, i en bok – Norra Björke Stationssamhälle. Vilka var nybyggarna? Bakom boken står också Åsaka-Björke Hembygdsförening och en aktiv grupp på Facebook. Gunnel Bergstrand och Staffan Holmgren i Facebookgruppen har också bidragit med information.

Järnvägsstation

Källor har varit kyrkböcker och lagfartsböcker, de flesta bilderna kommer från hembygdsföreningens arkiv. Boken är på drygt 40 sidor.

J E Wetterin i Västbjörke var den som såg till att en av de många järnvägsplanerna blev verklighet och bygget startade 1913. 1916 kunde landshövdingen inviga banan.

En järnvägsstation byggdes med postkontor. Strax intill byggdes ett hus där David Bergstrand flyttade in 1920. Han kom för att bli verkmästare vid möbelfabriken på andra sidan järnvägen, och i huset inrymdes även socknens telefonväxel, nog så viktigt på den tiden.

Weléns affär

Strax intill byggde tre bröder Welén en byggnad där Josua Welén drev affär, som övertogs av sonen Nils. Undan för undan växte sedan samhället upp med en mängd olika verksamheter.

Boken ger en mycket bra skildring av samhällets framväxt och de människor som skapade det. Lite extra intressant för mig eftersom socknens lärare, Sven Menzing, var inblandad i starten. Allt lyfts fram genom ett bra bildmaterial.

Hans Menzing

Anmärkning: Tacks var små nubbe eller stift som användes vid sko- och träskotillverkning.

Tusen anledningar att uppmärksamma Hyssna

I år firar Hyssna Hembygdsförening 75 år. Föreningen bildades 1947. Andra världskriget var till ända och samhället började känna stark framtidstro. I Hyssna anlades ett museum med läge vid ån Surtan, intill Hyssna gamla kyrka, som är sedan 1100-talet. Bygden står i stor tacksamhet till de framsynta eldsjälarna som byggde upp allt från början.

En av dessa eldsjälarna var Hugo Johansson. År 1952 utgav han boken Hyssna, en socken i Mark. I förordet skriver Hugo att det är en minnenas bok, de gamla har berättat. Här finns kultur, natur och historia och står sig väl ännu idag. En guldgruva för alla som är intresserade av Hyssnas historia.

Under de första åren skedde en stor insamling och dokumentation av äldre föremål. 1987 började man ge ut en medlemstidning – Hyssna vår Hembygd. Liten och tunn de första åren, men ack så värdefull. I början av 90-talet fick föreningen Lockö kvarn som gåva av Birgitta Johansson och Sven-Olof Arnell. Kvarnen höll på att förfalla, men tack vare entusiasm, donationer och hårt arbete fick den nytt liv. Den visades för skolbarn som fick följa hur frö blev till limpa. Allsång och andra evenemang arrangerades sommartid.

Korsås-Augustas ryggåsstuga

En liten stuga, Korsås-Augustas ryggåsstuga, vårdades tidigt och fortfarande (numera ägd) av Hyssna Hembygdsförening. Här har hållits en årlig sommargudstjänst under många år.

Torpinventeringsboken kom ut 1987. Ett otroligt stort arbete med stor kunskap och forskning av framförallt Karl Asserlund.

Hyssnaleden

Hyssnaleden är det projekt som sedan den påbörjades under 90-talet krävt otroligt mycket arbete med avtal med markägare, röjning, spångar, markeringar, vindskydd, grillplatser med mera. Historiska platser utefter leden är väl utmärkta och dokumenterade. Informationstavlor finns utplacerade.

Bilder från Hyssna

Boken Bilder från Hyssna utkom vid Hyssna Hembygdsförenings 70-årsjubileum. En kärleksfull dokumentation av Hyssna i bilder. Ett samarbete med Hyssna Fotoklubb och som redaktör fotografen och hyssnabon Hasse Persson.

En av Västergötlands största föreningar

Allt eftersom har föreningen vuxit och är nu en av Västergötlands största föreningar när det gäller antalet medlemmar. Lockö kvarn har hunnit förfalla en gång men gått en ny storhetstid till mötes tack vare Rolf Edberg, son till den siste mjölnaren i kvarnen. Med läge vid Surtan centralt i Hyssna där människor ofta färdas är den en av bygdens största pärlor. Hyssnaleden har blivit känd långt utanför Hyssna och finns i vandringslitteratur i flera länder utanför Sveriges gränser.

Om alla dessa kulturpärlor och annat hoppas jag att få återkomma senare.

*Anna Faxgård
Hyssna*

Skrivardag i Vara

Planerad skrivardag i Vara lördagen den 8 oktober 2022

Vi har i många år arrangerat kurser för skribenter inom hembygdsföreningarna i Västergötland. Tyvärr var det ett tag sedan pga coronapandemin och annat. Men nu inbjuder vi till en dag på Vara folkhögskola lördagen den 8 oktober. Planera in den dagen i era kalendrar. Dagen arrangeras i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan i Västra Götaland. Mer information om tema och föreläsare kommer i nästa nummer av Västgötabygden.

Årsmöte med prisregn i Hyssna

Hyssna hembygdsmuseum vid Surtan. Foto: Ulf Arnell.

Två förtjänstfulla utmärkelser samma kväll! Förra året tilldelades Hyssna Hembygdsförening 2020 års utmärkelse från De sju häradernas kulturhistoriska förening.

Ett år sent blev det nu blommor, diplom och en pengasumma till Hyssna. Meriter som framhölls var samarbete med andra ideella föreningar, omsorg om det kulturhistoriska arvet, verkande för ett hälsosamt friluftsliv, nytänkande och aktiviteter som förmedlar kunskap om bygdens kulturhistoria och att man vänder sig till både unga och vuxna samt medlemmar och icke medlemmar.

I år, dessutom på själva årsmötetsdagen, tilldelades hembygdsföreningen av LRF Per Lindekrantz kulturpris år 2022 för etableringen av Hyssnaleden. Denna utmärkelse vill främja kulturlivet på landsbygden i Västra Götaland. Detta hände i Vara på LRF:s regionstämma. Priset är på hela 40 000 kronor. Gissa om det kommer väl till pass för att hålla den nästan fyra mil långa leden i trim. På grund av den fina utmärkelsen saknades vår ordförande Ulf Arnell på årsmötet. Han var ju så klart i Vara. Men han omvaldes förstas som ordförande inför kommande år.

Under kvällen berättade Anders Davidsson och Hans Johansson om spinnrockar, rockasvarvare och kvarnar. Vi fick se gamla filmer tagna av Birger Flydén, iordninggjorda av Leif Flydén och nu hyssnaborna till stor glädje. Filmerna handlar om hur liv, arbete och hantverk tedde sig för si så där 60 till 70 år sedan.

Svartvita filmer med människor som vi, som är äldst, minns ännu. Dessutom visades en nytagen film om hur torparlivet levdes för mer än hundra år sedan. Väl dokumenterat om hur det kunde vara då.

Hyssna Hembygdsförening firar dessutom i år 75 år som hembygdsförening. Värt att fira på många sätt. Denna kväll med smörgåstårta, kaffe och kaka.

*Anna Faxgård
Hyssna*

Arne Johnson
Hyssna Hembygdsförening
tar emot pris av
Irene Arvidsson
från De sju häradernas kulturhistoriska förening

Foto: Börje Ohlsson

Den förstenade grodan

Skir grönska omkring ett torp vid Österäng.
Foto: Lars-Åke Paulsson.

Vid ett tillfälle, sent åttiotal, fick jag träffa Grevinnan Eva Hamilton, Blomberg Kinnekulle. Hon kom vandrande med spänstiga steg från Martorpsfallet, iförd en tweeddräkt och rejåla gummistövlar, en något udda kombination för en gammal dam av börd. Hon stannade till och vi samtalades vid en stund, och hon gjorde ingen brådska. Grevinnan var på gott humör och deklamerade dikter och hon sjöng för den lilla publik som fanns. Samtalet var trevligt och underhållande. Hon berättade att i grusgropen på andra sidan vägen fanns en förstenad groda!

Sommargrönka. Tänk om stenarna kunde berätta vad de har sett i sina dagar. Foto: Lars-Åke Paulsson.

Grodan skyddade för brand

Det är en stenhall som faktiskt liknar en groda som höjer på huvudet. Men det speciella med denna förstenade groda var att den skyddade Blomberg för brand. Hur det nu är med den saken vill jag inte spekulera i. Det har dock brunnit en gång och då var det en ekonomibyggnad. Kanske grodans beskydd gällde Corps de logiet, en aning begränsat beskydd. Jag brukar berätta om grodan när barnfamiljer stannar till en stund. Med stora ögon lyssnar de på berättelsen, men vilka frågor småttingarna ställer till föräldrarna, därom vet jag inte. Men tron på den förstenade grodan är absolut! Det har ju en farbror berättat och då är det sant!

Skräphögen

Inte långt från grodan har det en gång funnits ett hus. Ett litet torp som hörde till Martorp, där torparen fick göra dagsverken både på Blomberg och Martorp. Kvar finns en hög med tegelstenar, som en gång utgjorde skorstenen, och några förvridna syrenbuskar kämpar envist vidare mot tidens tand.

Men det som fascinerar mig mest är resterna av fastighetens skräphög. Alla fastigheter hade sin egen privata grop i skogen där allt trasigt samlades. Så var det ända fram till någon gång på 70-talet, sedan kom bestämmelser och förordningar och skräphögen blev i ljus minne bevarat. Men tänk vad många ungar som lekte i skogen och botaniserade i någon skräphög.

Nu får man en annan känsla. Här ligger de sista resterna av ett hem, ett liv. Frågan blir ofta: Vilka levde här? Hur var deras dag? Vad höll dem samman? Den halva kaffekoppen som ligger trasig, var det finporslinet? Den sönderrostade pottan då? Hade de barn? Hur många? Hur gick det för dem i livet? Många kan vi genom forskning få reda på hur de hade det. Men inte alla. På något sätt berör skräphögen mig. Det som ligger under mossan var en gång folks egendom. Deras kära ägodelar, privata ting. Skräphögarna är ett monument över den tid som en gång var. Ett monument som sakta förtärs av tidens tand och mossan som sakta gömmer den under sitt mjuka täcke.

Lars-Åke Paulsson
Kinnekulle, Götene

*Kinnekulle – det blommande berget
Här finns guckuskon, ramslöken och den omväxlande naturen*

Påskmarknad – ett sätt att stödja folket i Ukraina

När Södra Vings Hembygdsförening anordnade påskmarknad vid hembydsgården Bogastugan vid Tolkabro lördagen den 9 april i strålände vårsol, strålade en mängd olika aktiviteter samman, precis så som det ska vara på en marknad. Besökarna, uppskattningsvis ca 200 st – glada, köp- och spellystna, fikasugna och pratglada.

Barn som klätt ut sig till påskkäringar och påskgubbar bjöds på fyllda påskägg.

En härlig mängd påskkäringar och påskgubbar, alla med olika kreativa utstyrselar, deltog tillsammans med sina familjer i påskmarknadens vimmel.

SKRUVA-projektet Ungdomarna passade på att avsluta sin kurs i samband med påskmarknaden. Efter cruising på bygdens vägar visade de upp sina Epa-traktorer vid hembydsgården.

SKRUVA-projekt

Ungdomarna i föreningens SKRUVA-projekt, under ledning av Bosse Andersson, passade på att avsluta sin kurs i samband med påskmarknaden. Efter en cruising på bygdens vägar visade de upp sina Epa-traktorer med flera fordon vid hembydsgården. Där berättade de också entusiastiskt om sina fordonsförvandlingar och de bjöds på välsmakande hamburgare.

Utställare

Ett tiotal lokala hantverksentreprenörer/utställare visade upp och sålde sina fina produkter. Alla med sin verksamhet i närområdet Södra Ving. Utbudet var stort och varierande. Handgjord choklad, nöt- och strutskött, ägg, honung, bakverk, sylt, inlagd gurka, handstickning, diverse hantverksprodukter, fotoböcker med mera.

Smedjan

Hembygdsföreningens fina smedja var i full gång under ledning av Konrad Samuelsson. Föreningens egentillverkade fågelholkar, råmjölkspannkaka, påskpynt med björkris kompletterade marknadens utbud av säljprodukter.

Chokladhjul och påskbakelser

Till marknadstraditionen hör också att erbjuda spel på chokladhjul. Av bygdens idrottsförening inlånades en av ålder välanvänd utrustning och många spelsugna fick möjlighet att pröva sin framgång till chokladvinst.

Inne i Bogastugan med sin för dagen värmande vedbrasa, erbjöds välsmakande kaffe och föreningens egentillverkade påskbakelser. Mycket smaskiga!

Hembygdsföreningens hela ekonomiska överskott av evenemanget inklusive bidrag från försäljare såsom fotoboksförsäljningen genom Jan Töve med flera överlämnas till Svenska Kyrkans insamling för hjälp till Ukrainas folk.

Att anordna en påskmarknad av detta slag, förutsätter människor som tycker det är roligt att stödja, att arbeta för bygdens engagemang och för andra, att utställare deltar och att det också kommer besökare.

Stort Tack till Alla!

*Vid pennan Ingrid Öhlund
Foto: K-G Fridén*

Smaskiga bakelser. Föreningens egentillverkade, smaskiga påskbakelser.

Släktforskar dagarna 2022 Skaraborg - från viking till soldat

Skövde 20-21 augusti 2022

**Intressanta föreläsare
och utställare.**

**Mer info på hemsidan
www.sfd2022.se**

Skövde Släktforskarförning

www.skovdesff.com

**Arkiv Digital
är
huvudsponsor
för
Släktforskar-
dagarna**

Övriga sponsorer är
Sveriges Släktforskar-
förbund
Skövde Släktforskar-
förening och
Skövde kommun

*Möt flera föreläsare
som*

Christina Sagersten
– Fader okänd

Håkan Larsson
Hugenotter
– Vad är det

Peter Sjölund
– om DNA

Erika Åberg
– Väggarna berättar ...

med flera
föreläsare

Släktforskar dagarna 2022 i Skövde

Västergötlands Hembygdsförbund deltar vid Släktforskar dagarna i Skövde 20-21/8.

Tillsammans med de andra tre förbunden i Västra Götaland, Bohuläns-, Dalslands- och Göteborgs Hembygdsförbund deltar vi tillsammans med var sin monter under namnet för samarbetsforumet HembygdVäst.

Hur du bokar plats på föreläsningarna, titta in på Släktforskar dagarnas hemsida, se annonsen ovan.

Mässan tar plats i Arena Skövde, där du i egen takt kommer att kunna strosa bland utställare, spana in de senaste boknyheterna, lyssna på föreläsningar, ta en kaffepaus med en kompis och samtala med släktforskare från föreningar från hela landet.

Släktforskar dagarna är ett årligt återkommande evenemang med över 30 år på nacken. Evenemanget är en genealogisk sammankomst med föreläsningar, mässa och bankett. Här kan du lära dig mer om släktforskning, vare sig du är nybörjare eller en forskare med lång erfarenhet.

Redaktionen VB

Den obligatoriska fikastunden för en engagerad skara. På bilden fr v: Lena Uddemar, Christer Wendel, Lars Elwing, Christina Holst, Irene Gellerbrant, Gunnel Carlsson och Ingvar Johansson.

Ett digitaliseringsprojekt i Habo som löper enligt plan

Under den gångna vintern har Habo och Gustav Adolfs Hembygdsförening påbörjat den grannliga men nödvändiga uppgiften att digitalisera föreningens sakregister över de tusentals bruksföremål, husgeråd, jordbruksredskap, möbler, prydnadsaker, skolböcker, planscher samt kläder och textilier som föreningen har samlat på sig under alla år. Syftet är att ersätta dagens analoga register, bestående av tolv välfyllda pärmar, med ett mera modernt system för att underlätta såväl registrering men framför allt sökning av föremål.

kommit mer än halvvägs, mycket tack vare all den flit som de medverkande har gett prov på och som vi tillägnar vår stora tacksamhet.

Med gott mod kan vi därför se fram emot att i god tid ha genomfört detta registreringsprojekt innan året är till ända, vilket också var vår målsättning. Successivt läggs dock även bilder på föremålen in, vilket ytterligare kommer att underlätta sökningsförfarandet i databasen, och på grund av det stora antalet föremål kommer det arbetet med stor sannolikhet att fortgå även en bit in i 2023.

Entusiastiska hembygdsvänner

Till denna uppgift anmälde sig tidigt en grupp entusiastiska hembygdsvänner som främst på måndag förmiddagar har träffats i hembygdsparken för att manuellt och på varsin dator skriva in data i excel-format om föremålen, utifrån en mall som bygger på det analoga registrets uppgifter. Data har därefter fortlöpande importerats till en gemensam databas, som när projektet är avslutat kommer att fungera som det nya ordinarie registret.

Text och foto: Jonaz Juura och Sven Darwall

Tålmod och noggrannhet

Den manuella registreringen kräver en god portion tålmod och noggrannhet av alla inblandade, och därtill dubbelcheckas alla data i samband med importen till databasen men även efteråt. Ändå kan vi i skrivande stund nästan förvånat konstatera att detta projekt redan har

Ett exempel på registeruppgifter som har importerats till databasen.

Vårt utsatta kulturarv

Det sägs att via vår historia förstår vi både oss själva och andra. Det sägs också att ett lands befolkning, som saknar kunskap om sitt kulturarv och historiekunskaper om detsamma, blir medborgare utan minnen. Eller som historiker Helene Löow uttryckte: ”Historia är vårt förlängda minne, ett sätt att orientera oss i tillvaron och få kunskaper om oss själva som individer och som del av en större gemenskap och ett större sammanhang”. Eller som Morris Berman, amerikansk historiker, uttryckte: ”När det förflutna inte längre belyser framtiden, vandrar själen i mörker”.

Tankeväckande citat, när vi tar oss tid att fundera över vår historia och vårt gemensamma kulturarv. Ämnet förekommer alltför sällan i samhällsdebatten. Ett bekymmer, vill jag påstå. Ämnet är viktigt att lyfta, inte enbart pga klen intresse och kunskap hos den breda befolkningen. En del hävdar till och med att vi svenskar är ett historielöst folk.

Sanningen är att vårt kulturarv är hårt ansatt av flera orsaker. Kunskap och information till allmänheten är viktig, dels på grund av förstörelse, dels tas alldeles för många fornlämningar bort vid exploatering. Vårt kulturarv är generellt sett i akut behov av fornvård samt ökat skydd. Vad gäller ökat lagskydd kan en åtgärd vara att skärpa kulturmiljölagen.

Skador på fornlämningar

Mer än var femte fornlämning skadas av skogsmaskiner vid markberedning. Det visar inventeringen från Skogsstyrelsen. Statistik från Skogsstyrelsen de tre senaste åren (2018–21) visar en ökning 2019, men därefter en minskning 2021. Däremot är andelen grova skador högre 2021 än 2019.

Under 2021 var 27 procent skadade lämningar (påverkanskada). Norra och södra Norrland samt Götaland ligger på normalskalig nivå när det gäller skada, och grova skador på 16 procent. Däremot har Svealand låg skadenivå, sju procent.

Hälften av villkorsområdena är skadade

Över drygt hälften, 54 procent av villkorsområdena (skyddat område kring fornlämning) har skada eller grov skada från skogsbruket. Markberedningen är den enskilt största påverkansfaktorn för villkorsområden. Svealand och Götaland har hög andel skada, och grov skada av markberedning på drygt 35 procent.

Frågor börjar ställas till ansvariga myndigheter – landets länsstyrelser. Som engagerad i branschen, följer jag utvecklingen med ökad oro. En del diskuterar

huruvida länsstyrelserna sköter sitt uppdrag från regering och riksdag. En del hävdar dels att kulturmiljölagen bör skärpas, dels att det bör finnas mer ”expertis” inom myndigheten. I vissa fall saknas personal med nödvändig kompetens och länsstyrelserna i landet är inte sällan underbemannade.

Om det är så illa då är det en övergripande fråga – regering och riksdag bär ansvaret. Det är valår, ställ ansvariga politiker inom region och riksdag till svars i denna viktiga och minst sagt aktuella samhällsfråga. Det handlar om vårt gemensamma kulturarv här och nu. Vill svenska folket ha ett hållbart framtida kulturarv? Historieforum anser att fornlämningar ska få utökad vård, stärkt skydd och ökat bevarande. Till det krävs ökade ekonomiska resurser.

Bilden och känslan man får är att länsstyrelsen ofta ger tillstånd till borttagande av lämningar i kommunerna. Om det är sant, då är det en negativ åtgärd att utsätta vårt kvarvarande kulturarv än mer. Aktivt borttagande av lämningar för exploatering av byggen måste begränsas. Länsstyrelserna bör få mer utökad laglig rätt att neka borttagande av fornlämningar. Det kan inte vara försvarsbart att kommunala fritidspolitiker ska ha slutordet vad gäller exploatering av fornlämningar. Det bör naturligtvis åligga expertisen – arkeologer och tillsynsmyndighet – att bära ansvaret enligt lag.

Fornlämningsbrott under 2020-21

Har endast under de två senaste åren personligen varit involverad i flertalet ärenden. Kan bland annat nämna några misstänkta fornlämningsbrott, varav ett grovt i Skaraborg. Men även ett försök till att rädda det sista av ett – en gång stort och viktigt gravfält från järnåldern – att helt utrotas av exploatering för en ny stadsdel i Trollhättan. Därutöver flertalet fältbesök vid misstänkta fornlämnings-skador efter körskador i Västergötland under förra året. Personligen har jag fått tips och information om att besöka och anmäla skador, grova skador och fornlämningsbrott både i Sjuhäradsbygden och i Skaraborg det senaste året.

Vi i Historieforum är bekymrade över utvecklingen. Vi följer det hela, gör besök, tar fram fotobevis och anmäler både till länsstyrelsen och polismyndigheten.

I vår region är vårt kulturarv och fornlämningar ofta i ett uselt skick. De senare är i många fall skadade, överväxta och helt i avsaknad av fornvård. Därmed är de än mer utsatta för skador och brott, när de inte syns i vegetationen – således i akut behov av ökat skydd och fornvård.

(fortsättning på sidan 24)

Äntligen – ”105-åringen” i Rackeby är färdig!

Efter fem år är vår bygdebok – Mer om livet i Rackeby och Skalunda, ”105-åringen” – färdig. Boken är en fortsättning på vår första bygdebok – 100 år i Rackeby och Skalunda – som kom ut 2015 till Rackeby Fornminnesförenings 100-årsjubileum.

Redan då kände vi att boken behövde en fortsättning, men skriftgruppen, som vi kallar oss, behövde ta igen sig. Som ni förstår är denna grupp inget ungdomsgäng, utan vi är sju alerta och nyfikna personer, födda mellan åren 1932 och 1955. Efter några års återhämtning var det dags igen. Vår studieledare Agneta Berner tog 2017 initiativ till att fortsätta skriva om åren 2015–2019 och därifrån ta avstamp i forskandet. Studieförbundet Vuxenskolan i Lidköping har varit vår mötesplats ända tills coronapandemin slog till.

Zoom-möten varannan vecka blev räddningen under de återstående skrivaråren, vilket också gjorde att vi kunde träffas oftare.

Boken är på 200 sidor, indelad i fyra övergripande kapitel som börjar med en passande kartbild och en ram i färg.

Studieförbundet Vuxenskolan

En inspirerande studiekväll med Ingrid Gustafsson, ledare för Studieförbundet Vuxenskolas släktforskningscirklar, tidigare anställd på Lantmäteriet i Lidköping. Hon fick oss att ta hjälp av gamla kartor i forskande och skrivande. Kartorna gav oss också idén till kapitlens vinjettbilder med olika färgamar och dito markerade sidohörn.

Navaresläkten. Om sjöfart kan man läsa i Navaresläkten och deras båtar i Järnesånt. UNO ägdes av skeppare Karl Jonsson/Ekedalen, foto ur Vänermuseets samlingar.

Den senaste bygdeboken om Rackeby och Skalunda – ”105-åringen”.

I kapitlet om Storegården i Rackeby berättas det om Bröllopp i början på 1900-talet. Joel Johansson och Anna Granat poserar i fotograf Lindhes Cyklonette.

Om sjöfart kan man läsa i Navaresläkten och deras båtar i Järnesånt. UNO ägdes av skeppare Karl Jonsson/Ekedalen.

De sista småbrukarna – Inga och Karl-Erik Larsson/Lagmanstorp, Skalunda, återfinns i kapitlet om Vänerkust och Skärgård.

Fortsättning, sid 24.

De sista småbrukarna – Inga och Karl-Erik Larsson/Lagmanstorp, Skalunda, återfinns i kapitlet om Vänerkust och Skärgård. Foto 1997 av deras dotter Anki Håkansson.

(fortsättning från sidan 22)

Historieforum värnar kulturarvet

Historieforum Västra Götaland är den västsvenska historieföreningen som arbetar aktivt med länets kulturarv och historia. I våra stadgar har vi bl a skrivit in att kulturarvet i Västra Götaland ska värnas, vårdas och vi ska ”verka för att fornminnen skyddas och bevaras i regionen”. Historieforum arbetar aktivt och ihärdigt med kontakter – med myndigheter, arkeologer, museer, organisationer och privatpersoner. Vi blir ständigt kontaktade av föreningar och privatpersoner, som vill ha information och kunskap.

Sverige i behov av ett Kulturarvslyft

Historieforum anser att våra politiker måste börja ta vårt kulturarv på större allvar, med alla de utmaningar som krävs. De senaste 30 åren ser vi att vårt gemensamma kulturarv generellt sett har blivit alltmer åsidosatt och i behov av mer ekonomiska resurser. Mer personal

måste tillsättas ute på fältet hos länsstyrelserna, som i samarbete med kommunerna vårdar kulturarvet och våra fornlämningar. Vi kan inte enbart ha arkeologer med kontorstjänster inom länsstyrelserna. Vi kan heller inte till stora delar hålla på med uppdragsarkeologi utan i större utsträckning erhålla forskningsarkeologi i Sverige.

Jag är övertygad att svenska folket kräver ett väl bevarat och vårdat kulturarv. Ett kulturarv som är i gott skick, inte bara för oss här och nu, utan ett befintligt skyddat och vårdat kulturarv för kommande generationer. Historieforum Västra Götaland anser att Sverige är i stort behov av ett kulturarvslyft. Vi medborgare har makten över vår egen historia, men vi ärver den inte, utan vi lånar den med stort ansvar till kommande generationer.

Morgan Nilsson, Sexdrega
Ordförande Historieforum Västra Götaland

Värnpliktiga på I15 Borås 1952.
Från vänster: 1507 Johansson, 1827 Vigestål
1442 Andersson och 1479 Olsson.

En festplats på 1940-talet

Minnen från festplatsen Ladås i Eriksberg på 1940-talet.

Det fanns kaffeservering, pilkastning och lotteri, men höjdpunkten var dansen till Taikons orkester. Herrarna fick köpa dansbiljetter till ett pris av 25 öre per styck. Det gick lugnt till, inga knivar eller vapen.

Polis Högberg från Ljung fanns på plats. Han kom dit åkande på en lättviktare.

Rolf Olsson
Eriksberg-Mjäldrunga-
Broddarps Hembygdsförening

”105-åringen”, Rackeby, fortsättning från sidan 23.

Den 3 april 2022 kunde Fornminnesföreningen Rackeby Skalunda äntligen bjuda på en stor Bokfest i Rackeby Bygdegård. Inbjudna var alla som vi intervjuat, samtalat med, lånat fotografier och föremål av samt dem från bygden som förbeställt och redan köpt boken. Vi var runt 90 personer som lyssnade till berättelser om och ur ”105-åringen”, på äldre sånger och musik från trakten, som minglade, bjöds på cider och fantastiska snittar.

Alla i skriftgruppen bor, har bott eller har släktband i Skalunda eller Rackeby. Vi har olika kompetenser som gjort att vi själva kunnat framställa hela boken – utom tryckningen.

Ingalill Ringblom släktforskar, har skrivit texter, letat i arkiv och korrekturläst. Monica Rundqvist har skrivit texter, delat med sig av minnen och foton. Kerstin Hamberg har skrivit texter, fotograferat och gjort layout. Jan Hamberg har framställt nya kartor, gjort layout samt skapat och redigerat hela boken. Erling Joelsson har skrivit texter och delat med sig av minnen, dokument och foton. Agneta Berner har skrivit texter och hållit ihop skriftgruppens arbete. Per-Olof (Ola) Berner har letat i arkiv, korrekturläst och hållit ihop bokförsäljningen.

Boken kan köpas genom Fornminnesföreningens ordförande Ann-Marie Hjalmarsson.

För skriftgruppen: Kerstin Hamberg
Sandvik, Skalunda

Motorbåten Greve Gomer i sjön Anten

Med tacksamhet noteras att Ingemar Svennered och Långareds Hembygdsförening efter ett mångårigt arbete har kommit ut med en genomarbetad dokumentation om sjöfarten på sjön Anten, en av Västergötlands större sjöar. Titeln är Greve Gomer och andra båtar i sjön Anten under början av 1900-talet.

Greve Gomer på sjön Anten.

På 64 A4-sidor presenteras ett 80-tal fotografier, kartor, turlistor, dokument, protokollsutdrag och tidningsartiklar. Långareds Hembygdsförenings verksamhetsberättelse för 1998 bidrar med berättelser om sjöfarten på 1920-talet. Tänk om fler hembygdsföreningar kunde skriva om sitt samhälles förändringar. Kommande generationer kommer att älska våra berättelser.

Utöver Greve Gomer presenteras fler båtar som trafikerade sjön Anten, Loholm, Rapid, Gustav Wasa och Loholm II.

Västgötabanan

Den 16 juli 1900 invigdes Västgötabanan. Med kung Oskar II ombord passerade det blomstersmyckade tåget väster om sjön Anten. Järnvägen blev ett lyft för näringslivet i dess närhet, men sjön låg i vägen för folk i den östra delen av socknen Långared.

1906 startade linjetrafiken. Med start i Loo lade man till vid sex bryggor innan man korsade sjön över till tåget i Kvarnabo. Gods kördes fyra dagar i veckan med en pråm som bogserades.

1956 skrev Alingsås Tidning om ett 50-årsminne.

Här följer ett utdrag: ”Båten blev något av en sensation och första sommaren trängdes folk på bryggorna för att titta. Sitt namn fick båten ur folksagens famn och ett skimmer av romantik lyser ännu kring Greve Gomers minne, så stor nytta och glädje som den snart blev orsak till. Detta kan intygas av de familjer vars medlemmar hade ett jobb i Göteborg. På den likaledes ganska nya Västgötabanan kunde de varje lördags- och söndag åka till Kvarnabo station och hem med båten över sjön. (På söndagarna kunde upp till 50 veckopendlare alesnickare samlas på perrongen i Kvarnabo för att åka till jobbet i Göteborg). Greve Gomer gjorde även sällskapsturer och drog på vardagarna frakter i en stor pråm. För att nu inte nämna eftersommarens mån-skensturer...”

Skriften om Greve Gomer och sjöfarten på Anten kan beställas från Ingemar Svennered, telefon 070 326 52 97. Pris 150 kr plus porto. Gå gärna in på långared.se. Där hittar du Ingemars filmer, bland annat 25 minuter om Greve Gomer.

På Antens blåa våg
förr en båt man såg
gå med folk och frakter.
Greve Gomer var
namnet båten bar;
sagonamn från dessa trakter.

Vers 1 av 5 i en dikt av Samuel Elamsson.

Bo Björklund

Hembygdstallriken 1982
utgiven av
Långareds BoIS och
Långareds Hem-
bygdsförening

Acklinga socken i ord och bild lockade till bokfest

Bokförsäljningen sköttes av Ragnhild Bertilsson och Ewa Hvarfner som båda sålde böcker till intresserade besökare.

Många bokköpare hittade vägen till Acklinga församlingshem under söndagen den 29 maj. Parkeringen framför byggnaden liksom den vid sidan av kyrkogården var i stort sett fullbelagda hela dagen.

Skolmiljön, som byggts upp inne i samlingsalen bestod av möbler, nedhämtade från vinden, lockade till många samtal. Även utställningen med Söderbergs trägubbar liksom utställningen med äldre kläder, som fanns ute i trädgården, tilldrog sig stort besökarnas intresse. Köerna med bokköpare ringlade genom rummet hela dagen. Många gamla vänner och grannar möttes, vissa hade inte setts på 50 år. I köket puttrade kaffebyggaren och faten med hembakt kaffebröd fick fyllas på åtskilliga gånger. De motorintresserade gick gärna några extra varv runt Thore Erikssons gamla traktor av märket Bolinder Munktell som var framkörd i trädgården.

*Foto: Cindie Andersson
Studieförbundet Vuxenskolan*

Till minne av Gunnar Arnborg (1926–2022)

Bokens hemvist

Att få hålla en god bok i handen
är att bekräfta egna känslor.

Att läsa en bok på skärmar
är slit och släng eller att dolt bevara.

Då upphör boktryckarkonsten
skickliga bokbindare förlorar sig själva.

Författare tappar fotfästet
kulturbärare trasslar in sig i näten.

Den kära boken bör återfå ärbar hemvist.

Gunnar Arnborg i Långdansen 2021

Kerstin Jakobsson köpte boken om Acklinga socken och fann strax texten om sonens fastighet.

Nyligen fick vi det sorgesamma beskedet att författaren Gunnar Arnborg, Mjörn, har avlidit den 29 maj 2022. I Västgötabygden nr 1 2022 var införd en recension om hans senaste bok – Långdansen – ur vilken dikten i spalten härintill är införd. Gunnar Arnborg är mest känd för sina natur- och hembygdsböcker som Stenmur'n, Farmors stoppelåda, Eneboken, Folk och potatis med flera.

Monika Moberg Kilefors

Acklinga socken i ord och bild

I fjorton år har en grupp besjälade acklingabor arbetat för att ge ut en bok om sin hemsocken. Nu är den klar – Acklinga socken, i ord och bild – lämnade tryckpressarna i slutet av maj.

Vid förra sekelskiftet var det liv och rörelse i hela Acklinga socken men kanske främst i stationssamhället Ekedalen. Norr respektive söder om orten låg två kalkbruk och över 400 familjer i bygden hade sin försörjning av att far i huset arbetade i berget. Då var trafiken av såväl gods- som persontåg på järnvägssträckan Svensbro-Tidaholm intensiv. Stationshuset och de små anhalterna var givna mötesplatser. I stationssamhället fanns småföretag, butiker och olika serviceinrättningar. Här arrangerades årligen även flera marknader.

Visingsborgs grevskap

300 år tidigare, på 1600-talet, hörde Acklinga socken till Visingsborgs grevskap. Detta ledde bland annat till att ett flertal bondpojkar från bygden fick studera vid Braheskolan på Visingsö. Efter reduktionen blev de större gårdarna militiehemman med officerare som indelningshavare. Dessa förde med sig den stora världen till bygden.

Fanjunkare Johan Wilhelm Paues var bosatt i Pilagården på 1800-talet. Hans dotter Anna blev den första

Ge gärna en gåva till Tengelandsfonden!

Har du problem att komma på en lämplig födelsedagsgåva till den som redan har allt eller funderar du på att skänka en gåva för att hedra minnet av en person som har gått bort? Utförlig information finns i VB nr 1 och 2 samt på VHBF:s hemsida.

Bankgiro eller swish

Tengelandsfonden har ett eget bankgiro 5760-9018 och swish 123 358 23 68 för minnesgåvor m m. Kontakta gärna vårt kansli för mer upplysningar.

Se våra adresser på sidan 31.

Efter fjorton års arbete i studiecirkelform är den äntligen klar. Boken om Acklinga socken släpptes den 29 maj vid ett event i församlingshemmet. Foto: Joel Rickardsson.

kvinnan i Sverige som hade regeringens tillstånd att kalla sig professor. Detta skedde så sent som 1934.

Boken om Acklinga socken omfattar drygt 400 sidor. Den är tryckt i färg. Insamling och dokumentation har gjorts av medlemmarna i en studiecirkel i Studieförbundet Vuxenskolan regi. Man har låtit många röster komma till tals. Vid sidan av traditionell hembygdsforskning om gårdar, skiften och ägarlängder ingår en mängd personliga berättelser och minnesskildringar. Drygt 30 personer har medverkat med egna texter.

*Lena Jonsson
Studieförbundet Vuxenskolan
i Tidaholm*

Västergötlands Hembygdsförbund och Sveriges Hembygdsförbund samarbetar med Studieförbundet Vuxenskolan vid kurser och konferenser.

Varje enskild hembygdsförening avgör själv vilket studieförbund man vill samarbeta med.

Till minne av Birgit Carlsson 1945–2022

Hon är född och har alltid varit bosatt i Istorp. Tidigt började hon intressera sig för hembygden och dess historia och kom med i styrelsen för Horreds Hembygdsförening, först som sekreterare och så småningom som ordförande i ett antal år. Hon var också ledamot i styrelsen för Marks Hembygds-krets och Västergötlands Hembygdsförbund.

Hon var en eldsjäl och drivande i många frågor. Först var det att få till stånd en ”riktig” hembygdsgård i Horred att driva olika verksamheter i. Det var ju nära att kommunen skulle rivit bostadshuset Haralds. Hon var en av dem som medverkade till att så inte blev fallet. En del av ladugården gjordes om till vävstuga och vävning var ett av hennes stora intressen. Hon påpekade ofta att detta kulturarv skulle bevaras här i bygden, där det har mycket gamla anor och har nämnts av Gustav Vasa.

På ”rännnet” drog hon igång ett Leader-projekt med att göra olika bås för museiföremål. I samma veva flyttades också världens största mangel till museet. 2005 ordnade hon en resa till Tyskland för medlemmar att beskåda en liknande mangel. Efter det tog hon initiativ till att ha en hembygdsresa första lördagen i september och det har vi fortsatt med.

Prenumerera på Västgötabygden

Det kostar **160 kr** för sex nummer av tidningen under ett år. Vid samtidig beställning av 10 prenumerationer (exempelvis till hela styrelsen) är priset 140 kr per prenumeration.

Bankgiro: 378-5383. Swish: 123 214 84 19.

Glöm inte att ange namn och adress.

Kanslist: Eva Mann. Västergötlands Hembygdsförbund, Box 82, 532 21 Skara, tel 0512-105 50.

bostad 070-313 65 60.

E-postadress: kansli@vhbf.se

Kontorstid: torsdagar 9–15.

Birgit Carlsson var även kassör i hembygdsförbundet samt medlem i Västgötabygdens redaktionskommitté i flera år. Hon medverkade till flera reportage under rubriken Profilen bland annat. Här avtackas hon som kassör i VHFB vid årsstämman i Falköping 2017 av dåvarande ordföranden Sven-Åke Mökander. Foto: Leif Brunnegård.

Redaktionskommittén och Västergötlands Hembygdsförbund minns Birgit och är tacksamma för hennes stora engagemang såväl på det lokala planet som i hembygdsrörelsen i stort.

Efter att hon slutat som ordförande har hon varit med i några olika kommittéer; bland annat dokumentation och textil och vävning. Hon kom med många konstruktiva idéer. En av dem var att göra en almanacka med gamla bilder från bygden. Detta pågår nu för fjärde året. Bildkvällarna är ett annat initiativ som blivit uppskattat. Då visas också gamla bilder från bygden som ska identifieras. På sportlovsaktiviteten kom hon på att de också skulle få prova på att väva och det visade sig vara populärt. Hon tog också initiativ till att vi skulle ändra föreningens namn till Horreds, Istorps och Öxnevalla Hembygdsförening för att visa att alla tre socknarna ingår i föreningen.

Som synes har hon varit en stor eldsjäl och föreningen hade inte varit vad den är idag utan hennes insatser. Det finns många fler saker jag kunde nämnt. Vi minns henne med stor tacksamhet och hennes minne kommer att bevaras i föreningen.

*Styrelsen för Horreds, Istorps
och Öxnevalla Hembygdsförening
genom Ingbrit Gunnarsson.*

*En levande hembygd
öppen för alla*

Spelmansstämma och teater i Odensåker

Odensåkers Hembygdsförening planerar just nu för sommarens aktiviteter. Det finns flera långa traditioner i föreningen, en av dem är spelmansstämman. Den första spelmansstämman var redan 1989, då i en liten skala. Stämman har vuxit och är idag en fin mötesplats för spelmän, dansare och lyssnare den första lördagen i augusti. I år alltså lördagen den 6 augusti. Buskspelet startar redan på eftermiddagen.

Vid kvällningen är det musik i Odensåkers kyrka, och i år spelar riksspelman Lars-Olof Ejstes med vänner. Rubriken på konserten är – 50 år som Riksspelman. Efter musiken i kyrkan gemensam marsch tillbaka till Logården, där det är fortsatt buskspel och dans till spelista så länge man orkar!

Nästa långa tradition i Odensåkers Hembygdsförening är när den egna teateramatörgruppen Vassbølingar har premiär på årets föreställning. Vassbølingarna har varit verksamma sedan slutet av 1970-talet med årliga teaterarrangemang. Lustspel, fars, krönikospel och en

Riksspelman Lars-Olof Ejstes framträder vid spelmansstämman den 6 augusti i Odensåker.

och annan klassiker har framförts genom åren. Årets uppsättning, lustspelet – Fredagen den 13:e – kommer att kunna ses både i Logården den 13 och 14 augusti samt på Mariestads teater helgen 28, 29 och 30 oktober. Ett glatt gäng som vill göra sitt bästa för att roa er en stund.

*Helena Ambertson
Odensåkers Hembygdsförening*

Ulla tar över efter Laila i Ljungsarp

Ljungsarps Hembygdsförening har haft årsmöte i hembygdsgården med ca 20 medlemmar samlade. Ordföranden Laila Andersson inledde mötet med parentation över en medlem som avlidit under 2021.

Laila fortsatte med att tala om förra året som ännu ett år med coronapandemi. Hon nämnde också det pågående kriget i Ukraina, som vi alla förfasas över.

Därefter följde sedvanliga förhandlingar och val. Styrelsen omvaldes och består av Laila Andersson, Ulla Andersson, Aina Svenningsson, Ingemar Rudholm, Jan Johansson och Hans Persson. Gert Björklund invaldes som ny ledamot.

Efter 15 års ordförandeskap avgick Laila Andersson som ordförande, men hon finns kvar i styrelsen. Till ny ordförande i föreningen valdes Ulla Andersson.

Under serveringen som följde gjordes en insamling till de krigsdrabbade i Ukraina. Den inbringade 2700 kr och har tillsammans med 10 000 kr från föreningens kassa skickats till Tjernobylbarnens Oas. De förmed-

Ulla tar över klubban efter Laila. Foto: Privat.

lar förnödenheter med lastbilar direkt in i Ukraina. Där finns kyrkor med flera som tar emot och delar ut till de behövande. Behoven är enorma.

Till sist tackades Laila för sitt mångåriga arbete som ordförande och ett tack riktades även till medlemmarna.

*Ulla Andersson
Ljungsarp*

Fler bilder från NAV-dagen i Skara

I Vallby Sörgårdens monter – Skaraborgs enda kulturreservat – i Götlanda, Tidan, var bland annat Lillemor Rintakoski (ovan) och Kristina Klingener (t v) två av dem som tog emot besökare och berättade om 1800-talsgården, som är en kvarleva från det gamla bondesamhället. Boka gärna in ett besök i Vallby Sörgården. hembygd.se/vallby

Det fanns "guldtackor" i Nohabs monter. Loken från Nohab i Trollhättan såldes till Ryssland efter första världskriget och de skulle betalas i rent guld. I den här monterern var det även skattjakt för barn. Om ni tittar noga så syns små barnhänder försöka klubba till ett material, men storebror står i vägen. Här fick man också information om Museiresan, som är ett samarbete mellan NAV - Industrihistoria och arbetslivsmuseer i Väst, Innovatum Science Center och Studieförbundet Vuxenskolan. Syftet är att locka unga att upptäcka arbetslivsmuseerna. Foto: Monika Moberg Kilefors.

Fixardags i hembygdsgården?

Då kan det vara bra att veta att alla ideella krafter är försäkrade under utövande av föreningsarbete och att de inte behöver vara medlem i föreningen. Ta del av fler tips på hembygd.se/forsakring eller kontakta försäkringskansliet på 0200-22 00 55.

Det räcker inte med att man är intelligent. Man måste vara klok också. Att konstruera förstörelsevapen är kanske intelligent. Men klokt är det inte.

Nästa nummer av Västgötabygden

Nummer 4 utkommer i slutet av augusti. Författarna i denna skrift är själva ansvariga för innehållet i sina artiklar. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera insänt material. Ange om möjligt bildfotograf. Bidrag och tips till tidningen mottas tacksamt av redaktionen, liksom tidskrifter och böcker som önskas anmälda. Insända texter och bilder anses som godkända för publicering på vår hemsida.

Eftertryck och kopiering förbjudet utan medgivande av artikelförfattare.

Med stöd från

HembygdVäst stöds ekonomiskt av Västra Götalandsregionens kulturnämnd. Ett stöd som vi är mycket tacksamma för. Tack vare det stödet kan vi erbjuda våra föreningar en omfattande och kvalitetsmässigt bra verksamhet.

KINNA HEMBYGDSFÖRENING 2022

Redaktionen har fått ett brev från Sören Svensson i Kinna med hembygdsföreningens senaste skrift bifogad. Omslagsbilden ovan visar lekstugan som föreningen 2019 fick som gåva. Den har varit utställd på Nääs slott vid Floda.

I skriften beskrivs bland annat Kinnaborg, som är en äldre försvarsanläggning, vilken är belägen vid gränsen mellan Kinna och Örby församlingar. Kinnaborg har fått ge namn åt sjukhem och gravkapell. Kinna betyder bergssluttning och Mark betyder gränsområde enligt Svenskt Ordnamnslexikon, skriver Sören Svensson.

Troligen härstammar Kinnaborg från medeltiden, dvs före år 1500. Kinnaborg kan ses både från Kinna och Örby. En minnessten restes 1611 för att påminna om krigiska handlingar. Under åren kring 1940 byggdes ett värn. Det lär ha placerats ut kulsprutor för att skydda Kinna för fientliga flygplan, berättar Sören Svensson.

Hembygdsforskare

Robert Hylander (1896–1994) var lärare, överlärare och hembygdsforskare i Kinna. Han var mån om att barn skulle läsa böcker, särskilt böcker med kvalitet. Han fick även i uppdrag att skriva en hembygdsbok om Kinna, och det blev Kinna I och II. Hylander intresserade sig även för hur vävarna och torparna hade det under 1800-talet. Han författade eller enbart medverkade i en rad böcker. Böckerna som handlade om vävare, dagsverkstorp och torparliv bland annat.

I häftet ingår flera artiklar, bland annat om mat i skolan. Redan 1942 öppnades en barnbespisning i Kinna folkskola. Några skolor i Mark hade redan tidigare serverat lagad mat i skolan. Annars var det vanligt att eleverna fick med sig smörgås och mjölk, som man sedan åt och drack på en rast.

Monika Moberg Kilefors

VÄSTGÖTA BYGDEN

Redaktionskommitté

Ann-Britt Boman

Spireavägen 5, 513 35 Fristad, tel 033-26 19 21.

073-943 61 75. E-post: birgitta.fristad@telia.com

Jan-Olof Berglund, Stora Rör, Nolgården 3,

541 96 Varing, tel 070-842 04 53.

E-post: j-o.berglund@telia.com

Bo Björklund, Hövägen 9 C, 446 32 Älvängen,

tel 073 -023 11 50. E-post bo.bjorklund@risveden.com

Tage Brolin, Bäckaskog, Främmestad,

465 97 Nossebro, tel 070-32 81 333.

E-post: frammetad@tagebrolin.se

Sven-Åke Mökander, Markgatan 39, 441 51 Alingsås,

tel 070-672 31 56

E-post: svenake.mokander@gmail.com

Ingrid Zackrisson, Kullavägen 59, 519 95 Tostared.

070-496 05 59. E-post: ingridzackrisson59@gmail.com

Monika Moberg Kilefors, ansvarig utgivare, redaktör

070-642 56 70, Ekängsvägen 19, lgh 1104, 541 41 Skövde.

E-post: redvastgotab@gmail.com

eller blackhornet.monika.moberg@gmail.com

Skribenter, knutna till redaktionen

Hans Menzing, Skara, tel 0511-126 43.

E-post: hans.menzing@telia.com

Leif Brunnegård, Asklanda, tel 0322-66 11 43.

E-post: leif.brunnegard@gmail.com

Förbundsordförande: Lena Ramsberg.

Fötene Östergården 1, 447 91 Vårgårda,

tel 0705-32 64 24.

E-post: lenahe.ekonomi@gmail.com

Vice förbundsordförande: Jan-Olof Berglund

Förbundssekreterare: Bengt-Göran Ferm

Sälggatan 19, 565 33 Mullsjö, 0702-67 59 75.

E-post: benke.ferm@gmail.com.

Förbunds-kassör: Jan-Olof Berglund

Tel och adress: Se ovan under redaktionskommittén.

Kanslist: Eva Mann. Västergötlands Hembygds-

förbund, Box 82, 532 21 Skara, tel 0512-105 50

Besöksadress: Stadsträdgården, 532 31 Skara

bostad 070-313 65 60. E-postadress: kansli@vhbf.se

Bankgiro: 378-5383. Swish: 123 214 84 19.

Har Du en adressförändring, ring till Eva Mann,

tel 0512-105 50. Arbetstid: torsdagar 9-15.

Kansliets e-post: kansli@vhbf.

Har ni hört, sett eller läst ...

Över 200 personer samlades till invigningen av Vårgårda museum. Se ett bildreportage på sidan 12.
Foto: Rolf Nordlander.

Deltagare vid årsstämman. Ca 150 valda ombud, hembygdsförbundets styrelse, valberedare och inbjudna deltog i stämman i Bollebygds skola den 14 maj. Se sidan 6-9.
Foto: Monika Moberg Kilefors.

Bokfest i Acklinga. I den blommande trädgården runt församlingshemmet i Acklinga kunde man under söndagen den 29 maj slå sig ner och ta en fika eller prata bort en stund med gamla bekanta. Foto: Cindie Andersson.

Skir grönska omkring ett torp vid Österäng. Läs artikeln om den förstenade grodan på sidan 18.
Foto: Lars-Åke Paulsson.

NAV-dagen i Skara. Rålsbussen är framme vid Vilanhallen. Läs om NAV på sidorna 11 och 28.

Alla våra läsare tillönskas en trevlig sommar med många soliga träffar i hembygden!